

“Pragmatic Analysis of Modern Persian Language Training Textbook Based on Grice Principles” (aka “Amoozesh e Novin e Zaban e Farsi Textbook”)

Hossein Razavian¹

Corresponding author, Associate professor, Faculty of Humanities, Semnan University, Semnan, Iran.

Tamanna Elahipanah²

MA of Teaching Persian to Non-Persian speakers, Semnan University, Semnan, Iran.

Abstract:

1. Introduction

Textbooks are the media that teachers and students use every day so sometimes as a whole syllabus, the teacher emphasizes it. How textbook content is organized, is an important factor in determining how to learn. Sometimes inefficiencies and inadequate content make students difficult to understand or have less than expected results. Non-Persian language textbooks, as well as other educational content, are no exception. Obviously, if the teaching resources of Farsi are more comprehensive and accurate and understandable to learners and create less of a challenge, they will be a good tool for teaching Persian to non-Persian Speakers effectively. The variety and quality of books available for teaching English and many other scientific languages, has made it easier for teachers to teach their respective languages and it has also facilitated learning for learners. The books available for teaching Persian to non-Persian speakers unlike other languages, is limited to a number of special books and relevant training centers and teachers are very limited in the choice of teaching options. Therefore, enriching resources as much as possible, can be an effective and useful step in education.

One of the factors that can be incorporated into the design of a book, especially textbooks, is Grice's cooperative principles in conversations because it results in an efficient transfer of meaning. Herbert Paul Grice -language analytical philosopher- writes “Logic and Conversation”. In order for one person to be able to interpret another person's words, some kind of cooperative principle must be taken into account. At the elementary level of language learning, it is difficult to understand the pragmatics of the second language, and failure to observe it will lead to ambiguity and difficulty. Therefore, it is important to observe this principle in books related to the teaching of non-Persian languages. Five-volume series of the “Modern Persian Language Teaching”, written at different levels from elementary to advanced, is one of the newest in the field of foreign language education. Therefore, in the present study, it has been attempted to analyze these books using the Grice principles.

2. Theoretical foundations

The theoretical framework for the current research is based on the pragmatics and Grice's cooperative principles. Grice's cooperative principles, is one of the most commonly used topics in pragmatics. It deals with the communicative role of sentences and how language is used in relation

Received on: 28/02/2020

Accepted on: 30/05/2020

¹. Email: razavian@semnan.ac.ir

². Email: t.elahipanah@gmail.com

DOI: 10.30479/jtpsol.2020.12644.1472

pp.47-70

to humans. In this respect, it is particularly important in pragmatics. Grice has named the "Principle of Cooperation" and he has called the four principles of quantity, quality, manner, and relation, Maxim. He outlined the principle of cooperation in four groups, as follows:

Maxim of quality: Do not say what you believe is false and also do not say that for which you lack adequate evidence.

Maxim of quantity: Make your contribution as informative as is required and do not make your contribution more informative than is required.

Maxim of relation (or relevance): be relevant, and says things that are pertinent to the discussion.

Maxim of manner: Avoid obscurity of expression and ambiguity. Be brief (avoid unnecessary prolixity) and be orderly.

3. Data Collection Method

In the present study, the cases of Observance and Non-observance of cooperative principles in "Modern Persian language teaching textbooks" by Ehsan Ghabool (1396) have been analyzed, violation and flouting of maxims, opting out, infringement and suspension of maxims. This is done separately from beginner to advanced levels. The method of research is qualitative-quantitative and data analysis method is descriptive-analytical. All of the conversations in five-volume series of these textbooks have been reviewed and analyzed. The data of this research are: 76 conversations, totally containing 1972 sentences. Conversations in the CDs of each book have also been written by the researcher and then analyzed.

4. Discussion and Conclusion

The data obtained from five-volume series of the *Amoozesh e Novin e Zaban e Farsi* Textbook shows that, we have the highest level of maxims observance -three maxims of quality, relation and manner- at the elementary level. The result shows the strength of the elementary level because this level is for beginner learners who have little or no knowledge of Persian pragmatics and if observance of cooperative principles at this level is low, language learners will have trouble and there will be no proper training.

At mid-level, data review indicates that all the maxims are lower than the advanced level, which is a far-reaching result.

At the advanced level, a survey of data shows that in this volume, each of the four maxims is more than the middle level which is a desirable and expected outcome. At this level, learners are expected to be familiar with linguistic concepts and also to some extent able to communicate, so it is better to apply the concepts of pragmatics at this level and it's easier to learn. Age, gender, social status, and experience in the relevant L2-speaking communities, previous experiences with pragmatically competent L2 speakers, are considered to be important factors in the successful production and reception of pragmatic concepts.

At the elementary level of foreign language learning, learners are often younger, and as they age, their understanding of language pragmatics increases. So it is better and more acceptable-both in the native and foreign language- to consider the upward trend in Non-observance in textbooks. As learners' pragmatic capability is gradually increasing in line with their direct and indirect language acquisition and training, non-observance is expected to increase gradually, from basic to advanced levels. An upward trend in the training of applied concepts has been well respected at both the elementary and advanced levels but at the middle level we are experiencing a downward trend.

The reason for this can be traced back to the gap between the real consciousness and the ideal consciousness that Goldman speaks of. This distance is unfamiliar to a foreign learner and the author's trust in the reader ideal consciousness is to the extent that the necessary relationship between the author and the reader is disturbed.

Keywords: Grice's cooperative principles, *Amoozesh e Novin e Zaban e Farsi* Textbooks, pragmatics, Non-observance of cooperative principles.

تحلیل کاربردشناختی کتاب آموزش نوین زبان فارسی بر اساس اصول گرایس (پژوهشی)

حسین رضویان^۱

نویسنده‌ی مسئول، استادیار گروه زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه سمنان

تمنا الهی پناه^۲

دانش‌آموخته‌ی کارشناسی ارشد آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان، دانشگاه سمنان

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی اصول گرایس در مجموعه‌ی پنج جلدی «آموزش نوین زبان فارسی» نوشته‌ی احسان قبول می‌پردازد. یکی از جنبه‌های بررسی کاربردشناسی زبان، بررسی معانی ضمنی پاره‌گفتارها و معانی بافتی است. در حقیقت افراد گاهی منظور خود را صریح و واضح بیان نمی‌نمایند و این مسئله می‌تواند موفقیت در امر ارتباط را با مشکلاتی مواجه نماید و پیامدهایی را برای مشارکان گفتگو و بالطبع خوانندگان این متون، به همراه داشته باشد. داده‌های این پژوهش عبارت است از تعداد ۷۶ مکالمه - برگرفته از مجموعه‌ی پنج جلدی فوق - که در مجموع شامل ۱۹۷۲ جمله می‌باشند. این داده‌ها بر اساس اصل همکاری گرایس و قواعد مربوط به آن و رعایت یا عدم رعایت قواعد (نقض و تخطی از قواعد، خروج یا انصراف و تعدی و تعلیق از قواعد) تجزیه و تحلیل شده‌اند. روش تحقیق این پژوهش، کمی-کیفی و روش تجزیه و تحلیل داده‌ها، توصیفی-تحلیلی می‌باشد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بیشترین میزان رعایت قواعد - سه قاعده‌ی کیفیت، ارتباط و شیوه- را در سطح مقدماتی داریم. در مورد قاعده‌ی کمیّت، بر خلاف انتظار، سطح مقدماتی از درصد کمتری نسبت به سایر سطوح برخوردار است. در سطح میانی، تمامی قواعد نسبت به سطح پیشرفته کمتر رعایت شده‌اند که این نتیجه دور از انتظار می‌باشد. در سطح پیشرفته، هر چهار قاعده بیشتر از سطح میانی رعایت شده و حتی قاعده‌ی کمیّت از سطح مقدماتی هم، بیشتر رعایت شده‌است. در مجموع، میزان رعایت اصول - با احتساب روند نزولی - بدین شرح است: سطح مقدماتی و سپس پیشرفته و در انتها سطح میانی. علت این امر را می‌توان در فاصله‌ی موجود میان آگاهی واقعی و آگاهی آرمانی جستجو کرد. این فاصله برای یک زبان‌آموز خارجی، غریب است و اعتماد نویسنده به پیشینه‌ی آگاهی ممکن خواننده، تا جایی است که احتمال می‌رود ارتباط لازم میان نویسنده و خواننده خدشه‌دار گردد.

کلیدواژه‌ها: اصول همکاری گرایس، آموزش نوین زبان فارسی، عدم رعایت قواعد، کاربردشناسی.

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۹/۰۳/۱۰

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۱۲/۰۹

^۱ رایانامه: razavian@semnan.ac.ir

^۲ رایانامه: t.elahipanah@gmail.com

شناسه دیجیتال (DOI): 10.30479/jtpsol.2020.12644.1472

صص: ۷۰-۴۷

۱. مقدمه

در نقشه‌ی جامع علمی کشور، هشت هدف جزء اهداف کلان نظام علم و فناوری کشور در نظر گرفته شده‌است. یکی از این اهداف کلان، ارتقای جایگاه زبان فارسی- در مقام زبان علم- در بین زبان‌های بین‌المللی است (Comprehensive Scientific Map of Iran, 1389, p. 6). برای دستیابی به هدف فوق، عوامل بسیاری دخیل می‌باشند که داشتن محتوای آموزشی مناسب و عاری از اشکال یکی از این عوامل بوده و از اهمیت بالایی برخوردار است. محتوای آموزشی باید بر اساس هدف‌های آموزشی معین، تهیه و تنظیم شود و مطالب و فعالیت‌های پیشنهادی باید دقیقاً با هدف‌های کلی، جزئی و رفتاری مطابق و همسو باشد تا تحقق آن را امکان‌پذیر سازد (Sha'bani, 2008, p. 180).

کتاب‌های درسی، رسانه‌ای هستند که همه روزه معلمان و شاگردان از آن استفاده می‌کنند، لذا گاهی اوقات به‌عنوان تمام برنامه‌ی درسی، معلم بر آن تأکید می‌کند (Noorian, 2009, p. 129). چگونگی تنظیم محتوای کتاب‌های درسی، عامل مهمی در تعیین چگونگی یادگیری است. گاهی عدم کارایی و متناسب نبودن محتوا با توانایی درک و فهم دانش‌آموزان، یادگیری را مشکل نموده و یا نتیجه‌ای کمتر از انتظار به بار می‌آورد. کتاب‌های آموزشی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان نیز، همچون سایر محتویات آموزشی، از این امر مستثنی نیست. بدیهی است که اگر منابع آموزشی زبان فارسی جامع و دقیق‌تر باشند و برای فراگیران قابل درک بوده و چالش کمتری را ایجاد نمایند، ابزاری مناسب برای آموزش کارآمد زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان خواهند بود. تنوع و کیفیت کتاب‌های موجود برای آموزش زبان انگلیسی و بسیاری از زبان‌های علمی دیگر، موجب آسودگی خاطر مدرسان در امر آموزش زبان مربوطه و همچنین تسهیل فراگیری زبان‌آموزان شده است. از آنجا که کتاب‌های موجود برای تدریس زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان برخلاف دیگر زبان‌ها، منحصر به تعدادی خاص و چه بسا انگشت‌شمار است، مراکز آموزشی مربوطه و مدرسان، در انتخاب گزینه‌های تدریس بسیار محدود می‌باشند. لذا غنی‌سازی هرچه بیشتر منابع موجود می‌تواند گامی مؤثر و مفید در امر آموزش بردارد.

هارمر^۱ معتقد است که محتوای درسی خوب، این امکان را برای زبان‌آموزان فراهم می‌کند که محتوا و توالی موجود در کتاب مناسب بوده و موضوعات مطرح شده برای فراگیری مهارت‌های زبانی مختلف، جذاب باشند. در نتیجه معلم، در امر آموزش به‌راحتی پیش رفته و هرآنچه در کتاب هست را به‌کار می‌گیرد (Harmer, 2008, p. 146). یکی از عواملی که می‌تواند در طراحی کتاب، به خصوص کتب درسی لحاظ گردد، «اصل همکاری»^۲ گرایس در مکالمه‌ها است؛ چرا که رعایت آن منتج به انتقال معنا به صورت کارآمد

1. Harmer

2. Cooperative Principle

است. هربرت پل گرایس^۱ - فیلسوف تحلیلی زبان - در مقاله‌ی منطق و مکالمه^۲ می‌نویسد برای آنکه فردی بتواند سخنان فرد دیگر را تفسیر کند، نوعی اصل همکاری باید در عمل مفروض در نظر گرفته شود. به این معنا که مجموعه‌ای از اصول باید وجود داشته باشد تا ما را به تفسیری خاص از آنچه گفته شده هدایت کند، در غیر این صورت، تفسیر درستی صورت نخواهد گرفت (Grice, 1975, p. 45-48). از نظر او آنچه که گفته می‌شود و نیز آنچه که بدان اشاره می‌شود، بخشی از مقصود گوینده است. در این میان آنچه که بدان اشاره می‌شود، به کاربردشناسی^۳ مربوط است. در سطوح ابتدایی زبان‌آموزی، درک کاربردشناسی از زبان‌دوم امری دشوار می‌نماید و عدم رعایت آن زبان‌آموز را با ابهام و اشکال مواجه خواهد نمود. لذا رعایت این اصل در کتاب‌هایی که مرتبط به آموزش غیرفارسی‌زبانان می‌باشد، حائز اهمیت دوجندان است. مجموعه‌ی پنج‌جلدی «آموزش نوین زبان فارسی» نوشته‌ی احسان قبول (Ghabool, 2017)، که به تفکیک سطح از ابتدایی تا پیشرفته نگاشته شده است، از تازه‌ترین‌ها در عرصه‌ی آموزش به خارجی‌زبانان است، از این رو، در پژوهش پیش رو، سعی شده است تا این مجموعه با کاربری اصول گرایس مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گیرد

۲. چارچوب نظری

۲.۱. اصل همکاری گرایس

چارچوب نظری پژوهش پیش رو، بر کاربردشناسی زبان و اصل همکاری گرایس استوار است. کاربردشناسی، مطالعه‌ی معنی است و آنچه در کاربردشناسی مورد نظر قرار می‌گیرد، مباحث مربوط به ارتباط میان صورت‌های زبانی و کاربران آن‌ها می‌باشد (Yule, 1996a, p.11). وجه تمایز مهم کاربردشناسی، لحاظ نمودن عنصر انسان، اهداف و خواسته‌های او از راه گفتگو است. این شاخه از زبان‌شناسی به ما نشان می‌دهد که چگونه می‌توان با توجه به چگونگی به‌کارگیری زبان توسط مردم، منظور آن‌ها را فهمید (Yule, 1996b, p.12-13). در گستره‌ی این مفهوم، اصول و مفاهیم متنوع و مختلفی مطرح می‌شوند که یکی از آن‌ها اصول همکاری گرایس می‌باشد. نظریه‌ی گرایس (Grice, 1913-1988)، یکی از تئوری‌های کاربردشناسی است که به نقش ارتباطی جمله‌ها و چگونگی کاربرد زبان در ارتباط با انسان‌ها می‌پردازد و از این لحاظ در منظورشناسی و تحلیل کلام جایگاه ویژه‌ای دارد.

1. Herbert Paul Grice

2. Logic and Conversation

3. pragmatics

گرایس در سال (۱۹۵۶م.) نخستین مقاله‌ی تأثیرگذار خود را در حوزه‌ی زبان‌شناسی متن‌بنیاد نوشت و در آن برای هر متن دو نوع معنا قائل شد: معنای طبیعی^۱ و معنای غیرطبیعی^۲ (Chruczczewski, 2006, p. 3976). گرایس و آستین هر دو تأکید داشتند که هر متن علاوه بر معنای طبیعی و ظاهری (مفهوم) دارای معنای غیرطبیعی و پنهان (منظور) نیز می‌باشد. این پرسش مطرح بود که معنای غیرطبیعی و پنهان چگونه از سوی گوینده یا نویسنده در متن گذاشته می‌شود و چگونه از سوی شنونده یا خواننده درک می‌شود. در پاسخ به این پرسش، گرایس در سال (۱۹۶۷م.) نظریه‌ی معنای ضمنی خود را ارائه داد. وی در سخنرانی‌های خود در دانشگاه هاروارد^۳، مجموعه‌ای از قوانین را ارائه نمود که از دیدگاه او از هریک از طرفین مکالمه‌ی عادی انتظار می‌رود آن‌ها را رعایت نمایند. او بر این باور است که اصول پیشنهادی‌اش، جهان‌شمول بوده و در هر کجا و هر زمانی، برای ایجاد رابطه‌ی بی‌عیب و درست، ضروری می‌باشد.

گرایس در سال (۱۹۷۸م.) در مقاله‌ای با نام منطق و گفتگو این قوانین را در قالب اصلی موسوم به اصل همیاری مکالمه‌ای به این شکل بیان کرده است «در هر مرحله از مکالمه سهم خود را متناسب با هدف پذیرفته‌شده یا سمت‌وسویی از مکالمه که در آن قرار گرفته‌اید، ایفا نمایید». براساس این اصل، گفتگوهای ما معمولاً زنجیره‌ای به هم پیوسته و مبتنی بر تلاش و همیاری طرفین مکالمه هستند.

در نگاهی کوتاه ممکن است این اصل بازنمایی آرمانی ارتباطات انسانی به نظر برسد، اما گرایس هرگز از به کاربردن اصطلاح «همیاری» قصد نداشته است دیدگاهی آرمانی درباره‌ی نحوه‌ی برقراری ارتباطات انسانی بیان کند (Lindblom, 2009) به نقل از (Mey, 2000, p. 152). هدف او از بیان اصل همیاری، تلاشی است برای توصیف چگونگی برقراری ارتباط و معناداری مکالمه‌های انجام گرفته با وجود ماهیت پراکنده و یا حتی مجادله‌آمیز ارتباطات بشری. وی همچنین در تلاش است تا به این پرسش پاسخ دهد که بشر چگونه قادر است با وجود تمام کاستی‌ها، سوء تفاهمات و پیچیدگی‌های فرایند ارتباطات، منظور طرف مقابل را در تعاملات روزمره درک کند و در ضمن منظور و هدف خود را منتقل نماید. بنابر نظر گرایس، چنانچه شنونده یا خواننده با گفته یا نوشته‌ای برخورد کند که به ظاهر مربوط به قضیه نباشد، با در نظر گرفتن این اصل که گوینده یا نویسنده هرگز قصد ندارد مخاطب را گیج و منحرف کند، باید به دنبال این باشد که دلیل بی‌ربط بودن مطلب را بیابد. او براین باور است که بخش عمده‌ی ارتباطات زبانی از این طریق انجام می‌شود. به بیانی دیگر، قسمت اعظم پیام از طریق مخاطب بازسازی می‌گردد. بر اساس این نظریه، دلیل پیشرفت جریان مکالمه، تبعیت انسان از قراردادهایی است که به قصد همکاری هرچه بیشتر صورت می‌گیرد. در واقع او معتقد است که سخنگویان عموماً با گفته‌هایشان مقصودی بیش از آنچه عملاً بر زبان می‌آورند منتقل می‌کنند. گرایس معتقد است که در

1. natural meaning

2. Non-natural meaning

3. Harvard

تعامل‌های زبانی میان انسان‌ها یک سلسله فرضیات مشترک برای پیش‌برد روند مکالمه وجود دارد که ظاهراً از یک سلسله ملاحظات عقلانی نشأت گرفته است و به عنوان دستورالعمل، برای کاربرد موثر زبان در مکالمه‌ها با هدف همکاری بیشتر بین طرفین گفتگو تلقی می‌شود. همچنین نقش ارتباطی جمله‌ها و چگونگی کاربرد زبان در ارتباط با انسان‌ها را بررسی می‌نماید و از این جهت است که در منظورشناسی و تحلیل کلام جایگاه ویژه‌ای دارد.

در سطح گفتمان تناظر یک‌به‌یک بین صورت زبان‌شناختی و معنای پاره‌گفتار وجود ندارد. برخی از معانی مطلوب از طریق کارگفت‌های غیرمستقیم بیان می‌شوند. آنچه گرایس به آن می‌پردازد همین تمایز بین گفتن^۱ و معناداری^۲ است. بررسی اینکه گویندگان چگونه به این نکته پی می‌برند که چطور معنای تلویحی را تولید کنند و بر چه مبنایی فرض می‌کنند که مخاطبان آنان به درستی معنی مطلوب آن‌ها را می‌فهمند؟ هدف گرایس از مطالعاتش کشف سازوکاری بود که در پشت این فرایند قرار دارد.

بنابراین گرایس معنا را دو بخش می‌کند: بخشی که از خود گفته برمی‌آید و بخشی که به تلویح از خلال بافت و قراردادهای بین گوینده و شنونده و شرایط کاربردی دیگر از گفته استنباط می‌شود، که به این معنای اخیر، معنای ضمنی می‌گوید.

در پاسخ به این سؤال که معنای ضمنی چگونه استنباط می‌شوند، گرایس پاسخ می‌گوید که این امر نتیجه‌ی همکاری سخنگویان و شنوندگان در مکالمه می‌باشد. وی در مقدمه‌ی کتاب «مطالعاتی در شیوه‌ی واژه‌ها» (1989) کاربست اصل تعاون را عامدانه و آگاهانه به مکالمه‌هایی محدود می‌کند که یکی از این شرایط را داشته‌باشند:

الف. مشارکت‌کنندگان در مکالمه، هدف مشترک و یکسانی را داشته‌باشند.

ب. نحوه‌ی مشارکت مکالمه‌کنندگان به هم وابسته و مرتبط باشد.

ج. نوعی از درک -اغلب ضمنی- بین مشارکان گفتگو وجود دارد که طی آن، تا زمانی که شرایط مکالمه ثابت باقی بماند، تعامل‌گفتمانی باید به شیوه‌ای مناسب ادامه یابد مگر این که هر دو طرف گفتگو به این توافق برسند که مکالمه باید خاتمه یابد (Grice, 1989, p. 368-369).

گرایس، اصل همکاری را Principle of cooperation نام‌گذاری کرده‌است، اما چهار اصل کمیّت، کیفیت، ارتباط و شیوه را Maxim نامیده‌است. در فارسی برای هر دو واژه Maxim و Principle، واژه‌ی «اصل» برگزیده شده‌است. در پژوهش حاضر از اصطلاح «قاعده» به‌جای ماکزیم استفاده شده‌است. وی اصل همکاری را در چهار گروه، به‌شرح زیر معرفی کرد:

1. saying

2. meaning

۲.۱.۱. قاعده‌ی کمیّت:

به اندازه‌ی مورد نیاز اطلاع دهید، بیشتر و کمتر از حدّ نیاز اطلاع ندهید (Grice, 1975a, p. 45).

۲.۱.۲. قاعده‌ی کیفیت:

این قاعده به راستی و درستی در گفتار اختصاص دارد. مشارکت بر مبنای واقعیت و راستی صورت گیرد (دروغ نگویند). آنچه را که معتقدید نادرست است، نگویند. آنچه را که برای آن شواهد و مدارک کافی ندارید بیان نکنید (مستند صحبت کنید) (Grice, 1975b, p. 46).

۲.۱.۳. قاعده‌ی ارتباط:

مرتبط با موضوع صحبت کنید (بی‌ربط سخن نگویند) (Grice, 1975c, p. 47).

۲.۱.۴. قاعده‌ی شیوه:

واضح و شفاف سخن بگویند. سخنان قابل درک باشند (گنگ و مبهم سخن نگویند). سخنان، مختصر و موجز باشند. عبارات، نظم و پیوستگی داشته باشند (Grice, 1975d, p. 48). اگرچه کلام شفاهی دارای ماهیت تعاملی است و در آن نوعی واکنش متقابل بین گوینده و شنونده وجود دارد، در متون نوشتاری نیز کاربران به‌نحوی درگیر تعامل با متن هستند، با این تفاوت که منفعل‌تر از مکالمه عمل می‌کنند (Van Dijk, 1389, p. 18-20). چندلر^۱ معتقد است که می‌توان قواعد گرایس را علاوه بر مکالمه برای متن‌های نوشتاری نیز به‌کاربرد؛ چراکه همه‌ی انواع تفکر شکل گفتگویی دارند (Chendeler, 2007, p. 66).

۲.۲. عدم تحقق اصول گرایس

البته گرایس هم این واقعیت را باور دارد که تمام مکالمه‌ها همواره از اصل همیاری و اصول چهارگانه‌ی آن پیروی نمی‌کنند و علی‌رغم وجود قواعد فوق در محاورات روزمره، مواردی که حاکی از عدم تحقق این قواعد هستند نیز فراوان یافت می‌شود. ما در بیشتر اوقات، عامدانه یا غیرعامدانه، قواعد را زیر پا می‌گذاریم و با این همه، کم و بیش منظور یکدیگر را درک می‌کنیم. این درک متقابل اتفاق می‌افتد؛ چراکه حتی در مواردی که این اصول نقض می‌شوند، بنابر تشریک مساعی و همکاری در محاوره، نقض این اصول برای شنونده مفاهیم ضمنی‌ای را که گوینده قصد انتقال آن را داشته است، در برخواهد داشت. به عبارتی دیگر شنونده یا خواننده،

^۱. Chendeler

خود خلأهای درون مطلب را با تصوّرات و پیش‌زمینه‌های ذهنی پر می‌کند. در گفتار گویندگان، عدم تحقّق این اصول به اشکال متفاوتی مشاهده می‌شود که منجر به مفاهیم ضمنی گوناگون می‌شود. این روش‌ها عبارتند از:

۲.۲.۱. تخطّی^۱ از قواعد

تخطّی به معنی عدم رعایت اصول به طور غیرقابل تشخیص است. گوینده برای گمراه کردن مخاطب دروغ می‌گوید و از اصول تخطّی می‌نماید (Grice, 1975, p. 49).

۲.۲.۲. نقض^۲ قواعد

گوینده آشکارا و بدون هدف فریب دادن یا گمراه ساختن شنونده بر طبق اصول عمل نمی‌کند؛ چراکه با این کار در نظر دارد توجّه شنونده و مخاطب خود را به معنای افزون یا متفاوت از آنچه گفته شد جلب نماید (Thomas, 1995, p.65). مثلاً در مورد نقض قاعده‌ی کمیّت، گوینده، اطلاعات کافی را درباره‌ی موضوع صحبت به شنونده نمی‌دهد، زیرا گوینده نمی‌خواهد شنونده تصویر کلی را بداند. البته می‌توان مواردی را هم که در آن گوینده اطلاعاتی بیش از آنچه طلب شده، بیان می‌نماید تا به تدریج و بدون پی‌بردن مخاطب، زمینه‌ی بحث را به موضوعی امن و عاری از تشنج بکشاند، نیز به این مورد افزود.

۲.۲.۳. تخلف^۳ از قواعد

زمانی اتفاق می‌افتد که شخص تمایل به تشریک مساعی در مکالمه دارد، اما به دلایلی نظیر نداشتن اطلاعات کامل به خوبی از عهده‌ی آن بر نمی‌آید. گوینده از اصول تخلف می‌کند و به آن‌ها عمل نمی‌کند، اما قصد ندارد مخاطب را فریب دهد یا معنایی تلویحی ایجاد کند. این امر ممکن است موجب شکل‌گیری برخی از مفاهیم ضمنی در ذهن مخاطب شود که در آن دانش و نیت خود مخاطب هم دخالت دارد.

۲.۲.۴. خروج^۴ یا انصراف از قواعد

هنگامی که گوینده مایل به پیروی از اصول نیست، از عمل به آنها انصراف می‌دهد. این مورد زمانی روی می‌دهد که فرد سکوت را حق خود بداند. گرایس معتقد است که خروج، در واقع به عدم تمایل سخنگویان به شرکت

۱. flouting

۲. violating

۳. infringing

۴. opting out

در مکالمه مربوط می‌شود. گوینده از طریق بیان یک جمله مانند « نمی‌تونم هیچی بگم، لبهام و مهر کردن» نشان می‌دهد که مایل به مشارکت در محاوره نیست (Mooney, 2004, p. 908).

۲.۲.۵. تعلیق^۱ قواعد

تحت شرایط خاصی (مانند شعر، لطیفه، ارتباطات سریع مانند نامه‌های الکترونیک و سخنرانی در مراسم سوگواری) از مشارکان در یک ارتباط انتظار می‌رود تا به این اصول عمل نکنند (Paltridge, 2006, 64). همچنین مونی معتقد است که در صورت عدم رعایت دستورالعمل‌ها و قواعد یک زبان توسط فراگیرنده‌ی زبان دوم یا کودکی که هنوز زبان مادری‌اش را به طور کامل نیاموخته است و یا قرار گرفتن افراد در حالت عصبی، مستی و یا هیجانان روحی، تعدی را خواهیم داشت (Mooney, 2004, p. 910).

۳. پیشینه‌ی پژوهش

این بخش از پژوهش، به بررسی مطالعات، پژوهش‌ها و تحقیقات انجام گرفته -مرتبط با اصول گرایس- می‌پردازد. همچنین به بررسی سایر مطالعاتی که بر روی کتاب «آموزش نوین زبان فارسی» نوشته‌ی احسان قبول صورت گرفته‌است، خواهد پرداخت.

آسادا و همکاران (Asada et al., 2014)، در مقاله‌ای به بررسی نقض مفاهیم گرایس در گفتار کودکان پیش دبستانی و بزرگسالان پرداخته‌اند. این پژوهش نشان می‌دهد که اصل ارتباط آسان‌ترین اصل برای فهم است. حساسیت به نقض مقررات، با سن، افزایش پیدا می‌کند، فهم چهار ساله‌ها از اصول به شکل شانس و تصادفی است، پنج ساله‌ها تنها بعضی از اصول را متوجه می‌شوند، همانند اصل کیفیت، ارتباط و حالت، شش ساله‌ها و بزرگسالان همه‌ی اصول را متوجه می‌شوند.

چدفی (Chadafi, 2014)، هدف خود را بررسی نقض اصول مکالمه‌ی گرایس در کتاب طنز «۱۰۰۱ لطیفه^۲» نوشته‌ی ریچارد وایزمن بیان نموده است. از میان ۳۰ داده‌ای که از کتاب انتخاب شد، ۷۰ درصد داده‌ها از اصل کیفیت، ۱۳،۳۳ درصد داده‌ها از اصل کمیت، ۳،۳۳ درصد آن‌ها از اصل ارتباط و ۳،۳۳ درصد داده‌ها، تمام اصول را نقض نموده‌اند. تضمن‌های موجود در متن نشان می‌دهد که: تضمن اسکالار^۳، معانی متضاد را بین یک گفتار با گفتار دیگر نشان می‌دهد، تضمن عمومی یا جنرال^۴ درباره‌ی اظهاراتی که در کتاب طنز «۱۰۰۱ لطیفه» وجود دارد، توضیح می‌دهد و درباره‌ی اظهاراتی صحبت می‌کند که برای خنده‌دار بودن نیاز به بافت

1. suspending

2. 1001 jokes

3. scalar implicature

4. generalized conversational implicature

خاصی ندارند. تضمن‌های مکالمه‌ای مشخص^۱، نشان‌دهنده‌ی اظهاراتی است که برای خنده‌دار بودن نیازمند زمینه و بافت خاص هستند.

احدی و صفار مقدم (Ahadi & Saffar Moghaddam, 2016)، در مقاله‌ای، رویکردهای عمده در آموزش خواندن و نقش آن‌ها در «آموزش نوین زبان فارسی» را مورد بررسی قرار داده‌اند. ابتدا به یافته‌های مهم در حوزه‌ی خواندن، از جمله فرایندهای دخیل در این حوزه پرداخته و سپس رویکردهای عمده‌ی خواندن، یعنی سه رویکرد پایین به بالا، بالا به پایین و تعاملی را مورد بحث قرار داده‌اند. در پایان «آموزش نوین زبان فارسی» (Ghabool, 2011)، که جدیدترین مجموعه‌ی آموزشی به شمار می‌آید، براساس انگاره‌ی خواندن نیل اندرسون (Anderson, 1994) بررسی و تحلیل گردیده‌است که نتیجه‌ی بررسی، بر همخوانی پنج جلد مجموعه با اصول اندرسون به نسبت‌های متفاوت دلالت دارد.

سلطان احمدی (Soltan Ahmadi, 2015)، در پژوهشی، متون آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان را در سطح مقدماتی مورد بررسی قرار داده و به معرفی فرانش‌های «تجربی^۲» و «بینافردی^۳» در یادگیری زبان توسط کودکان بر مبنای نظریه‌ی یادگیری زبان‌بنیاد هلیدی پرداخته است. تعداد ۸۰۰ فعل از دو کتاب «آموزش نوین زبان فارسی» (vol.1&2) و دو جلد از مجموعه‌ی کتاب‌های «زبان فارسی» در سطح مقدماتی، داده‌های این پژوهش را تشکیل می‌دهند. نتایج نشان داد که توزیع فرایندها در کتاب «آموزش نوین زبان فارسی» به ترتیب به صورت: مادّی^۴، رابطه‌ای^۵، ذهنی^۶، بیانی^۷، رفتاری^۸ و وجودی^۹ بود که با نظریه‌ی زبان‌بنیاد هلیدی همسو بود. اما در کتاب «زبان فارسی» به صورت: رابطه‌ای، مادّی، وجودی، بیانی، ذهنی و رفتاری بود. مقولات دستوری فعل، شامل: زمان، که در کتاب «آموزش نوین زبان فارسی» به ترتیب شامل گذشته و حال، و در کتاب «زبان فارسی»، حال، گذشته و آینده بود. نمود پایانی در هر دو کتاب مقدم بود. وجه خبری در هر دو کتاب از بیشترین میزان برخوردار بود. وجه فعل‌ها در کتاب «آموزش نوین زبان فارسی» به ترتیب شامل وجه اخباری، التزامی و امری و در کتاب «زبان فارسی» شامل، اخباری، امری و التزامی بود.

مهدی‌زاده و نعمت‌زاده (Mahdi Zadeh & Ne'mat Zadeh, 2016)، در مقاله‌ای به بررسی میزان

1. particularized conversational implicature

2. experiential

3. Interpersonal

4. material

5. relational

6. mental

7. verbal

8. behavioral

9. existential

و ترتیب به کارگیری اصول گرایس در نوشتار دانش‌آموزان پایه‌ی هشتم پرداخته و همچنین تأثیر آن‌ها بر نوشتار را مورد مطالعه قرار داده‌اند. نتایج نشان داد که می‌توان از اصول گرایس برای بهبود مهارت نوشتاری دانش‌آموزان نیز استفاده نمود. دانش‌آموزان می‌توانند این اصول را به عنوان چارچوبی در ذهن داشته‌باشند و هنگام نوشتن از آن‌ها استفاده‌کنند. و این که، اصول گرایس با یکدیگر همپوشی دارند و رعایت یا عدم رعایت یک اصل، اصول دیگر را تحت تأثیر قرار می‌دهد و در نهایت این که ترتیب بسامدی این اصول، از بیشترین به کمترین بدین شرح است: اصل ارتباط، اصل کمیّت، اصل کیفیت.

آریانی و همکاران (Ariani et al., 2017)، به بررسی تخطی و نقض اصل کیفیت در رمان «پرستار بچه» پرداخته‌اند. شخصیت‌های مهم رمان، داده‌های پژوهش را تشکیل می‌دهند. تخطی و نقض در اصل کیفیت از طریق پنج استراتژی^۱ در سخنان این شخصیت‌ها دیده می‌شود: مبالغه، استعاره، طنز، کنایه و دروغ. آنالیز موارد فوق، بیانگر آن است که به کارگیری تخطی و نقض اصول با هفت هدف -متقاعد نمودن افراد، بیان احساس، توهین، دست انداختن، حفظ احساسات، حفظ کردن راز و یا جلوگیری از شرمندگی- صورت گرفته‌است.

آمی‌آنا و پوترانتی (Amianna & Putranti, 2017)، موقعیت‌های جنجالی ناشی از تخطی‌ها و نقض‌ها از اصول گرایس را در کمدی «من چگونه با مادر شما ملاقات کردم» مورد بررسی قرار داده‌اند. در مکالمه‌های فصل دوم، قسمت اول از این کمدی، چهارده نقض از اصل کمیّت را پیدا نمودند، دو نقض از اصل ارتباط و دو نقض از اصل شیوه. نتایج نشان داد که شخصیت‌های کمدی، خودشان تمایل دارند مخاطبان را با تولید جمله‌های گمراه‌کننده در یک گفت‌وگو، فریب دهند و در واقع، آن‌ها انتظار دارند که مخاطبان علاوه بر معنای ظاهری، معانی متفاوت را دریابند.

محمد نژاد و الهیان (Mohammad Nezhad & Elahian, 2017)، در مقاله‌ای به تحلیل فرایندهای کتاب‌های آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان: مطالعه‌ی موردی رویکرد نقش‌گرای نظام مند، پرداخته‌اند. هدف اصلی این جستار، دریافت بسامد انواع فرایندها و بررسی شیوه‌ی تعبیه‌ی آن‌ها با رویکردی آموزشی در متن‌های سطح میانی سه کتاب «فارسی بیاموزیم»، «آموزش نوین زبان فارسی» و «زبان فارسی» است. حاصل آن که، در سه کتاب مورد بررسی، فرایند رابطه‌ای نسبت به دیگر فرایندها بسامد بیشتری داشته‌است. تعداد زیادی از جمله‌ها در زبان با فرایند رابطه‌ای ساخته می‌شود؛ از این رو، فراوانی معنادار آن در منابع سطح ابتدایی آموزش زبان، توجیه آموزشی دارد. این درحالی است که کتاب‌های مورد بررسی در این پژوهش، مربوط به «سطح میانی» آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان است. از سوی دیگر، در این کتاب‌ها کاربرد فرایندهای رفتاری و مادی که بیشترین تجربه‌های زندگی بشر را نشان می‌دهند، در حد متوسط است و نویسندگان برای

1. strategy

2. How I met your mother

یادگیری و حفظ این فرایندها بیشتر از متغیرهای معنایی چون تکرار کامل یا ناقص، هم‌معنی‌ها، هم‌آیندها و متضادها سود جسته‌اند.

اله‌ی‌پناه (Elahipanah, 2019)، در پژوهشی، به بررسی اصول گرایس در کتاب «آموزش نوین زبان فارسی» نوشته‌ی احسان قبول پرداخته است. داده‌های به دست آمده از مجموعه‌ی پنج جلدی کتاب فوق، بیشترین میزان رعایت قواعد -سه قاعده‌ی کیفیت، ارتباط و شیوه- را در سطح مقدماتی نشان می‌دهد. در مورد قاعده‌ی کمیّت، بر خلاف انتظار، سطح مقدماتی از درصد کمتری نسبت به سایر سطوح برخوردار است. در سطح میانی، تمامی قواعد نسبت به سطح پیشرفته کمتر رعایت شده‌اند که این نتیجه دور از انتظار می‌باشد. در سطح پیشرفته، هر چهار قاعده بیشتر از سطح میانی رعایت شده‌است. از مجموع نتایج فوق می‌توان گفت که میزان رعایت اصول -با احتساب روند نزولی- بدین شرح است: سطح مقدماتی و سپس پیشرفته و در انتها سطح میانی. همچنین نقاط قوّت و ضعف این کتاب‌ها از جنبه‌ی میزان پرداختن به اصول کاربردشناسی زبان باعنایت به سطح زبان آموزی، ذکر شده‌است.

مهدی نژاد (Mahdi Nejad, 2019)، در پایان‌نامه‌ی خود مؤلفه‌های هویت ایرانی-اسلامی را در کتاب‌های آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان مورد بررسی و تحلیل قرار داده‌است. یافته‌های پژوهش حاضر، بیانگر آن است که از مجموع ۸۰۴ مورد توجه به مؤلفه‌های هویت ایرانی-اسلامی، کتاب‌های جامعه‌المصطفی و مکتب نرجس‌خاتون، با فراوانی ۴۴۴، کتاب‌های آموزش نوین زبان فارسی دانشگاه فردوسی مشهد با فراوانی ۳۶۰، به این مؤلفه‌ها پرداخته‌اند. در کتاب‌های آموزش نوین فارسی دانشگاه فردوسی مشهد، مؤلفه‌ی فرهنگ با فراوانی ۱۹۲ بیشترین، و مؤلفه‌ی زبان فارسی با فراوانی ۵، کمترین درصد را داشته‌اند و در کتاب‌های آموزش فارسی به فارسی‌زبانان مرکز جامعه‌المصطفی و مکتب نرجس‌خاتون، مؤلفه‌ی دین با فراوانی ۲۱۹، بیشترین درصد، و مؤلفه‌ی زبان فارسی با فراوانی ۴، کمترین درصد را به‌خود اختصاص داده‌اند.

۴. روش‌شناسی پژوهش

۴.۱. جامعه و نمونه‌ی آماری

مکالمه‌های موجود در مجموعه‌ی پنج جلدی آموزش نوین زبان فارسی - جلد یک و دو مربوط به دوره‌ی آغازین، جلد سه و چهار، دوره‌ی میانی و جلد پنج، دوره‌ی پیشرفته- داده‌های این پژوهش را تشکیل می‌دهند که این داده‌ها از متن کتاب‌ها استخراج گردیده‌است. همچنین مکالمه‌های موجود در لوح‌های فشرده‌ی مربوط به هر کتاب نیز توسط پژوهشگر به شکل نوشتاری درآمد و سپس مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته‌است.

۴.۲. ابزارها و شیوه‌های گردآوری و واکاوی داده‌ها

در پژوهش حاضر، موارد رعایت و یا عدم رعایت اصول گرایس در کتاب‌های آموزش نوین زبان فارسی نوشته‌ی احسان قبول (۱۳۹۶) - به تفکیک سطوح آغازین تا پیشرفته - بررسی و تحلیل شده‌است. روش تحقیق در این پژوهش روش «توصیفی-تحلیلی» می‌باشد. تمامی مکالمه‌های موجود در مجموعه‌ی پنج جلدی آموزش نوین زبان فارسی - جلد اول ۲۲، جلد دوم ۱۴، جلد سوم ۱۴، جلد چهارم ۱۵ و جلد پنجم ۱۱ مکالمه - داده‌های پژوهشگر را تشکیل می‌دهند که این داده‌ها از متن کتاب‌ها استخراج گردیده است. مجموع داده‌های مورد بررسی ۷۶ مکالمه و ۱۹۷۲ جمله می‌باشد. همچنین مکالمه‌های موجود در لوح‌های فشرده‌ی مربوط به هر کتاب نیز توسط پژوهشگر به شکل نوشتاری درآمده و سپس مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته‌است.

شایان ذکر است که به جهت حفظ امانت، مکالمه‌ها عیناً از روی کتاب نگاشته شده‌اند و احتمال می‌رود گاهی میان شیوه‌ی نگارش پژوهش پیش‌رو و نگارش مکالمه‌ها - که از کتب آموزش نوین زبان فارسی گرفته شده‌اند - همخوانی دیده نشود.

از آنجا که در دستور زبان فارسی، در بعضی از زمینه‌ها اختلاف نظر مشاهده می‌شود، شمارش تعداد جمله‌های موجود در مکالمه‌ها با استناد به کتاب «دستور مفصل امروز» (Farshidvard, 1392) صورت گرفته است. از ۷۶ مکالمه‌ی بررسی شده در این پژوهش، جملاتی از برخی از مکالمه‌ها به عنوان نمونه‌هایی از داده‌های تحقیق می‌آید.

۵. ارائه و واکاوی داده‌ها

۵.۱. ارائه‌ی داده‌ها

۵.۱.۱. نمونه‌هایی از عدم رعایت اصل کمیت

*** مژگان: سلام! من دانشجوی این کلاس هستم. آیا شما هم دانشجوی این کلاس هستید؟

نرگس: سلام! بله؛ من هم دانشجوی این کلاس هستم. (vol. 1, p. 106)

عبارت «من هم دانشجوی این کلاس هستم» عبارتی اضافی است. در واقع کلمه‌ی «بله» مفهوم را به شکل تمام و کامل می‌رساند و بافت موقعیتی و زبانی مکالمه، حشو بودن جمله‌ی نرگس را مشخص می‌کند، بنابراین تکرار جمله‌ی سؤال در بافت مکالمه‌ی طبیعی، موجه به نظر نمی‌رسد.

*** سوسن: چرا خرگوش در قصه‌ها خیلی زرنگ و باهوشه؟

بابا: نمی‌دانم شاید چون ... (vol. 2, p. 128)

در عبارت «نمی‌دانم شاید چون ...» شخص تمایل به تشریح مساعی در مکالمه دارد، اما به دلیل نداشتن اطلاعات کامل به خوبی از عهده‌ی ادامه‌ی مکالمه بر نمی‌آید.

** منصور: من فقط روزی ۳ سیگار می‌کشم، اون هم بعد از غذا چون می‌گن سیگار برای هضم غذا خوبه.

ناصر: چی می‌گی؟ حالت خوبه؟ سیگار بدترین ضررها رو برای معده و هضم غذا داره. (vol. 3, p. 91)
دو عبارت «چی می‌گی؟» و «حالت خوبه؟» اضافی بیان‌شده‌اند و هیچ‌کدام از این پرسش‌ها به دنبال پاسخی برای سؤالات خود نیستند. در واقع گوینده با بیان آن‌ها می‌خواهد تأکید نماید که مخاطبش در اشتباه است و به‌گونه‌ای، از کنایه استفاده‌نموده‌است.

** دانشجو: استاد! ببخشین یه اشتباهی پیش اومده.

استاد: چه اشتباهی؟

دانشجو: نمره‌ی من در برگه‌ی امتحانی ۱۴/۵ شده.

استاد: خب؟

دانشجو: فکر می‌کنم اشتباهی شده. (vol. 4, p. 79)

دانشجو در عبارت «نمره‌ی من در برگه‌ی امتحانی ۱۴/۵ شده» کم‌گویی نموده و مشارک گفتگو به اجبار و مجدداً سؤالی را مطرح کرده تا شاید مفهوم کلام را دریابد. همچنین عبارت «فکر می‌کنم اشتباهی شده است» برای دومین بار تکرار شده و اضافی است. با وجود این که سؤال و جواب چندین بار میان مشارکان رد و بدل می‌شود، اما باز هم مفهوم نبوده و کلام ادامه می‌یابد.

** کارمند بانک: از لهجتون معلومه عربید. ایشالا همه‌ی نمره‌هاتون این ترم ۲۰ بشه.

ارباب رجوع: ۲۰! دعا کنید فقط قبول بشم. به هر حال ممنون. (vol. 5, p. 55)

عبارت «۲۰» تکرار شده و اضافی است. مقصود گوینده از تکرار آن بیان تعجب است و این که چنین چیزی محال و غیرممکن است.

۵. ۱. ۲. نمونه‌هایی از عدم رعایت اصل کیفیت

در جلد اول مثالی مشاهده نمی‌شود.

** سوسن: فیل چند کیلویه؟

بابا: فکر کنم یک فیل معمولی تقریباً ۴۰۰۰ کیلوگرم وزنش باشه. (vol. 2, p. 128)

کاربرد کلمه‌ی «تقریباً» نشان دهنده‌ی آن است که شخص گوینده نسبت به صحت کلام خویش، اطمینان لازم را ندارد.

** منصور: من فقط روزی ۳ سیگار می‌کشم، اون هم بعد از غذا چون می‌گن سیگار برای هضم غذا خوبه.

ناصر: چی می‌گی؟ حالت خوبه؟ سیگار بدترین ضررها رو برای معده و هضم غذا داره. (vol. 3, p. 91)

گوینده با بیان عبارت‌های «چی می‌گی؟» و «حالت خوبه؟» در صدد است تا تفکّر مشارک خود را به سخره بگیرد. از طرف دیگر منصور سیگار کشیدن خود را با گفتن ادعایی که خودش هم، صحت و سقم آن را نمی‌داند، توجیه می‌کند و اصل کیفیت را رعایت نمی‌کند.

** پس لازم شد پیام خونتون فرشتون رو ببینم.

بله؛ حتماً. قدمتون روی چشم. (vol. 4, p. 89)

عبارت «قدمتون روی چشم»، کنایه از عزیز و محترم بودن نزد دیگری است و گوینده و شنونده، هر دو آگاهند که این کلام صحت ندارد و قرار نیست فردی پای خود را بر روی چشم دیگری بگذارد.

** کارمند بانک: از لهجتون معلومه عربید. ایشالا همه‌ی نمره‌هاتون این ترم ۲۰ بشه.

ارباب رجوع: ۲۰! دعا کنید فقط قبول بشم. به هر حال ممنون. (vol. 5, p. 55)

ارباب رجوع با بیان عبارت «۲۰» در پی این نیست تا اطمینان حاصل نماید که نمره را درست شنیده یا نه، بلکه به شوخی و طنز این نکته را می‌خواهد بگوید که چنین چیزی ممکن نیست و مشارکش حرفی دور از ذهن زده است.

۵. ۱. ۳. نمونه‌هایی از عدم رعایت اصل ارتباط

در جلد اول نمونه‌ای مشاهده نمی‌شود.

** مشتری: ببخشید آقا! قیمت آن جوراب زرده چنده؟

لباس فروش: قابل ندارد! (vol. 2, p. 45)

پاسخ لباس‌فروش در این مکالمه، با سؤالی که پرسیده شده است، ارتباطی ندارد و اطلاعات لازم و کافی را درخصوص سؤال مطرح شده در اختیار پرسشگر قرار نمی‌دهد و تنها جنبه‌ی تعارف و احترام دارد.

** چرا لندن؟

نمی‌دونی چه اتفاق مهمی، سال ۱۳۹۱ در لندن می‌افته؟

نه؛ چه اتفاقی؟

المپیک سال ۲۰۱۲ لندن. (vol. 3, p. 101)

در عبارت «چرا لندن؟»، سؤال گوینده با سؤالی دیگر پاسخ داده شده است و پرسشگر به جواب مربوط و مورد نظر خود دست نیافته و به اجبار مکالمه را ادامه داده تا به اطلاعات مورد نظر خود برسد.

** کاه: من به هیچ وجه با نظر شما موافق نیستم. اولاً این که آیا شما راحتی زندگی در جهان آخرت رو

هم جزو مضمون‌های اجتماعی می‌دونید؟ و ثانیاً، کی گفته منظور حافظ، دشمن خارجی یا تجاوزکننده به یک کشوره. منظور حافظ دشمن فردیه. مثل خیلی آدم‌هایی که با اون‌ها اختلاف نظر داریم. متوجهین که؟

استاد: خوب! بحث به جای خوبی رسیده اما حیف که وقت کلاس تموم شده. ادامه‌ی صحبت‌مون باشه برای جلسه بعد. (vol. 4, p. 47)

استاد با بیان عبارت «خوب! بحث به جای خوبی رسیده اما حیف که وقت کلاس تموم شده. ادامه‌ی صحبت‌مون باشه برای جلسه بعد»، با توجه به این‌که بحث به شکل خیلی جدی و تاحدودی تقابل، درآمده‌است، در پی آن است که موضوع کلام را تغییر داده و به سمت و سویی دیگر بکشد و به بهانه‌ی تمام شدن وقت، انصراف خود را از ادامه‌ی مکالمه بیان می‌نماید.

*** کارمند بانک: لطفاً کارت ملی و کیشو به من بدین.

ارباب رجوع: من ایرانی نیستم. (vol. 5, p. 54)

پاسخ ارباب رجوع ارتباطی با پرسش مشارک او ندارد و درحقیقت با بیان جمله‌ی «من ایرانی نیستم»، می‌خواهد این مفهوم را برساند که کارت ملی ندارم.

۵.۱.۴. نمونه‌هایی از عدم رعایت اصل شیوه

در جلد اول مثالی مشاهده نمی‌شود.

*** سمیرا: ۷ کیلو گوشت گاو و ۵ کیلو گوشت ماهی برای غذا. بعد ۴ کیلو موز، ۵ کیلو پرتقال، ۵ کیلو

سیب برای میوه، ۲ کیلو سبزی، ۳ کیلو گوجه فرنگی، ۲ کیلو پیاز، ۳ کیلو خیار برای سالاد، بعد ...

بیژن: اما همه‌ی این‌ها خیلی زیاد و گرانه. (vol. 2, p. 73)

جمله‌ی سمیرا مشارک اول مکالمه، توسط مشارک دوم، قطع شده و ناتمام مانده‌است.

*** راننده: اما من اصلاً تابلوی ورود ممنوع رو ندیدم.

پلیس: فکر می‌کنم بعد از این جریمه، بتونین تابلوهای راهنمایی و رانندگی رو خوب ببینین. (vol. 3, p. 25)

در جمله‌ای که توسط پلیس مطرح شده‌است، گوینده با به کار بردن این عبارت در واقع از کنایه استفاده نموده است تا این پیام را مطرح نماید که جریمه باعث خواهد شد تا شما دقت نظر بیشتری را داشته باشید.

*** پس کی می‌خوای برای امتحان درس بخونی؟

خیال کردی من از این بچه‌هایی‌ام که تازه شب امتحان درس می‌خونم؟ من از ۲ روز قبل خودم رو برای امتحان آماده کردم. (vol. 4, p. 79)

در عبارت «خیال کردی من از این بچه‌هایی‌ام که تازه شب امتحان درس می‌خونم؟» شخص گوینده از ابهام و کنایه استفاده نموده‌است. گوینده با بیان این جمله در پی آن است تا به طرف مقابل بیان نماید که درس خود را از قبل، خوانده‌است و او نیز باید قبلاً برای امتحان آماده باشد و اکنون زمان درس خواندن نیست.

*** شهرام: استخر؟ پریروز رستم. این قدر شلوغ بود که جای سوزن انداختن نبود! چه برسه به شنا کردن! دنبال یک جای با هیجان هستم. (vol. 5, p. 29)

عبارت «جای سوزن انداختن نبود» کنایه از نبودن فضای لازم برای انجام کار است و وجود این عبارت باعث ایجاد ابهام معنایی در جمله و در نتیجه نقض اصل شیوهی بیان شده است.

۵.۲. واکاوی و تفسیر داده‌ها

۵.۲.۱. بررسی داده‌های مربوط به جلد یک

الف) بر اساس تعداد جمله: با توجه به داده‌های به‌دست‌آمده از کتاب آموزش نوین زبان فارسی جلد یک، و بر اساس آمار به‌دست‌آمده، مربوط به رعایت و عدم رعایت اصول گرایس، می‌توان نشان داد که در دوره‌ی آغازین، قواعد کیفیت، ارتباط و شیوه با درصد ۱۰۰، بیش از همه رعایت شده‌اند. کمترین میزان رعایت، مربوط به قاعده‌ی کمیّت می‌باشد که درصد ۹۴,۷۵ را به خود اختصاص داده‌است.

ب) بر اساس تعداد مکالمه: در جلد اول دوره‌ی آغازین، سه قاعده‌ی کیفیت، ارتباط و شیوه با درصد ۱۰۰، بیش از همه رعایت شده‌اند. کمترین میزان رعایت مربوط به قاعده‌ی کمیّت می‌باشد که درصد ۵۴,۵۴ را به خود اختصاص داده‌است.

۵.۲.۲. بررسی داده‌های مربوط به جلد دو

الف) بر اساس تعداد جمله: در جلد دوم از دوره‌ی آغازین، قاعده‌ی شیوه با درصد ۹۹,۷۶، بیش از همه رعایت شده‌است. کمترین میزان رعایت مربوط به قاعده‌ی کیفیت و کمیّت می‌باشد که درصد ۹۹,۰۵ را به خود اختصاص داده‌اند.

ب) بر اساس تعداد مکالمه: در جلد دوم از دوره‌ی آغازین، قاعده‌ی شیوه با درصد ۹۲,۸۵، بیش از همه رعایت شده‌است. کمترین میزان رعایت مربوط به قاعده‌ی کمیّت و کیفیت می‌باشد که درصد ۷۸,۵۷ را به خود اختصاص داده‌اند.

۵.۲.۳. بررسی داده‌های مربوط به جلد سه

الف) بر اساس تعداد جمله: در دوره‌ی میانی، قواعد شیوه و ارتباط با درصد ۹۸,۶۱، بیش از همه رعایت شده‌اند. کمترین میزان رعایت مربوط به قاعده‌ی کمیّت می‌باشد که درصد ۹۶,۸۷ را به خود اختصاص داده‌است.

ب) بر اساس تعداد مکالمه: در دوره‌ی میانی، قاعده‌ی کیفیت با درصد ۸۵,۷۲، بیش از همه رعایت شده است. کمترین میزان رعایت مربوط به قواعد کمیّت می‌باشد که درصد ۵۷,۱۵ را به خود اختصاص داده‌است.

۵. ۲. ۴. بررسی داده‌های مربوط به جلد چهار

الف) بر اساس تعداد جمله: در دومین کتاب از دوره‌ی میانی، دو قاعده‌ی کیفیت و ارتباط، با در صد ۹۹,۰۶، بیش از همه رعایت شده‌اند. کمترین میزان رعایت، مربوط به قاعده‌ی شیوه می‌باشد که درصد ۹۸,۵۹ را به خود اختصاص داده‌است.

ب) بر اساس تعداد مکالمه: در دومین کتاب از دوره‌ی میانی، قاعده‌ی کمیّت، کیفیت و ارتباط با در صد ۷۳,۳۳، بیش از همه رعایت شده‌اند. کمترین میزان رعایت مربوط به قاعده‌ی شیوه می‌باشد که درصد ۶۶,۶۶ را به خود اختصاص داده‌است.

۵. ۲. ۵. بررسی داده‌های مربوط به جلد پنج

الف) بر اساس تعداد جمله: با توجه به داده‌های به دست آمده از کتاب آموزش نوین زبان فارسی جلد یک، و بر اساس آمار مربوط به رعایت و عدم رعایت اصول گرایس در جداول مختلف، می‌توان نشان داد که در دوره‌ی پیشرفته، قاعده‌ی شیوه با درصد ۹۹,۶۲، بیش از همه رعایت شده‌است. کمترین میزان رعایت مربوط به قاعده‌ی کمیّت می‌باشد که درصد ۹۹,۰۵ را به خود اختصاص داده‌است.

ب) بر اساس تعداد مکالمه: در دوره‌ی پیشرفته، قاعده‌ی شیوه و ارتباط با درصد ۸۱,۸۱، بیش از همه رعایت شده‌است. کمترین میزان رعایت مربوط به قاعده‌ی کمیّت می‌باشد که درصد ۶۳,۶۳ را به خود اختصاص داده است.

۵. ۲. ۶. جمع بندی نتایج حاصل از پنج جلد

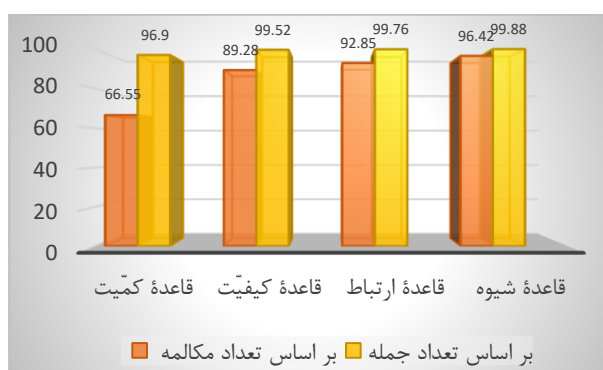
جلد ۵	جلد ۴	جلد ۳	جلد ۲	جلد ۱	
۶۳,۶۳	۷۳,۳۳	۵۷,۱۵	۷۸,۵۷	۵۴,۵۴	رعایت قاعده‌ی کمیّت
۷۲,۷۲	۷۳,۳۳	۸۵,۷۲	۷۸,۵۷	۱۰۰	رعایت قاعده‌ی کیفیت
۸۱,۸۱	۷۳,۳۳	۷۱,۴۳	۸۵,۷۱	۱۰۰	رعایت قاعده‌ی ارتباط
۸۱,۸۱	۶۶,۶۶	۷۱,۴۳	۹۲,۸۵	۱۰۰	رعایت قاعده‌ی شیوه

جدول ۱. داده‌های آماری مربوط به رعایت اصول گرایس در مکالمه‌های پنج جلد (بر اساس تعداد مکالمه)

جلد ۵	جلد ۴	جلد ۳	جلد ۲	جلد ۱	
۹۹,۰۵	۹۸,۸۲	۹۶,۸۷	۹۹,۰۵	۹۴,۷۵	رعایت قاعده‌ی کمیّت
۹۹,۴۳	۹۹,۰۶	۹۸,۲۶	۹۹,۰۵	۱۰۰	رعایت قاعده‌ی کیفیت
۹۹,۲۴	۹۹,۰۶	۹۸,۶۱	۹۹,۵۲	۱۰۰	رعایت قاعده‌ی ارتباط
۹۹,۶۲	۹۸,۵۹	۹۸,۶۱	۹۹,۷۶	۱۰۰	رعایت قاعده‌ی شیوه

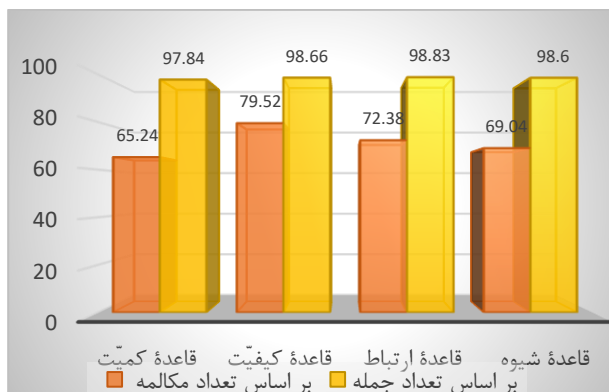
جدول ۲. داده‌های آماری مربوط به رعایت اصول گرایس در جمله‌های پنج جلد (براساس تعداد جمله)

۵.۲.۷. جمع‌بندی نتایج حاصل از پنج جلد بر اساس نمودار

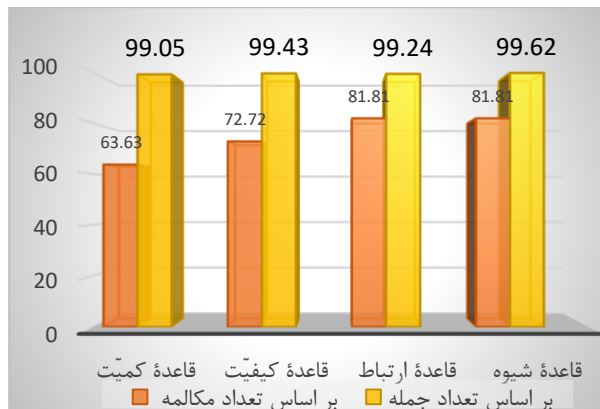
شکل ۱. نمودار میزان رعایت اصول گرایس در دوره‌ی مقدماتی کتاب آموزش نوین زبان فارسی

در دوره‌ی مقدماتی آموزش نوین زبان فارسی - جلدیک و دو- بیشترین میزان رعایت قواعد در سطح مکالمه‌ها و جمله‌ها، به قاعده‌ی شیوه اختصاص دارد که در سطح مکالمه ۹۶,۴۲ و در سطح جمله ۹۹,۸۸ می‌باشد. همچنین، کمترین میزان رعایت قواعد در سطح مکالمه و جمله، به قاعده‌ی کمیّت اختصاص دارد. در سطح مکالمه درصد ۶۶,۵۵ و در سطح جمله درصد ۹۶,۹۰ را می‌توان دید.

شکل ۲. نمودار میزان رعایت اصول گرایس در دوره‌ی میانی کتاب آموزش نوین زبان فارسی

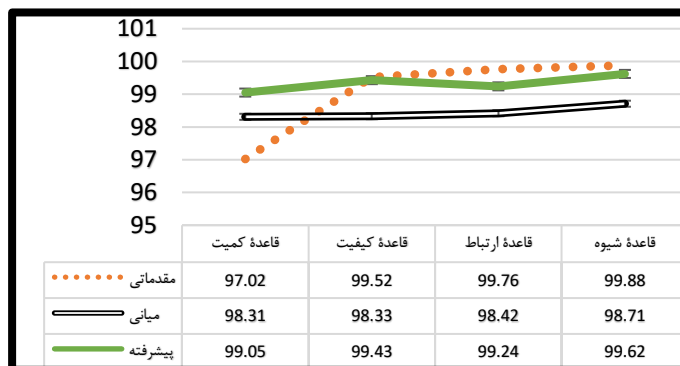
در دوره‌ی میانی آموزش نوین زبان فارسی - جلد سه و چهار- بیشترین میزان رعایت قواعد در سطح جمله‌ها، به قاعده‌ی ارتباط اختصاص دارد که درصد مربوط به آن ۹۸،۸۳ می‌باشد و درمورد مکالمه بیشترین میزان، به قاعده‌ی کیفیت اختصاص دارد که درصد آن ۷۹،۵۲ می‌باشد. کمترین میزان رعایت قواعد در سطح مکالمه، به قاعده‌ی کمیّت اختصاص دارد که درصد ۶۵،۲۴ را در بر گرفته است و در مورد جمله نیز به قاعده‌ی کمیّت تعلق گرفته است که درصد مربوط به آن ۹۷،۸۴ است.

شکل ۳. میزان رعایت اصول گرایس در دوره‌ی پیشرفته‌ی کتاب آموزش نوین زبان فارسی

در دوره‌ی پیشرفته‌ی آموزش نوین زبان فارسی - جلد پنج - بیشترین میزان رعایت قواعد در سطح مکالمه‌ها به دو قاعده‌ی شیوه و ارتباط تعلق دارد که درصد ۸۱،۸۱ را دارا می‌باشند، و در سطح جمله به قاعده‌ی شیوه اختصاص دارد که درصد مربوط به آن ۹۹،۶۲ می‌باشد. همچنین کمترین میزان رعایت قواعد در سطح مکالمه و جمله، به قاعده‌ی کمیّت اختصاص دارد که درصد مربوط به مکالمه، ۶۳،۶۳ و درصد جمله، ۹۹،۰۵ است.

۶. نتیجه‌گیری و پیشنهادهای آموزشی و پژوهشی

شکل ۴. نمودار مقایسه‌ای عدم رعایت اصول گرایس در سطوح مختلف کتاب آموزش نوین زبان فارسی براساس تعداد جمله

داده‌های به‌دست‌آمده از مجموعه‌ی پنج جلدی کتاب آموزش نوین زبان فارسی، نشان می‌دهد که بیشترین میزان رعایت قواعد - سه قاعده‌ی کیفیت، ارتباط و شیوه- در سطح مقدماتی لحاظ شده‌است. نتیجه‌ی حاصل نشانگر نقطه‌ی قوت سطح مقدماتی می‌باشد؛ چراکه این سطح به فراگیران مبتدی اختصاص دارد که از شناخت کم و ناکافی در کاربردشناسی زبان فارسی برخوردار هستند و اگر میزان رعایت قواعد در این سطح کم باشد، درک زبانی فراگیران دچار مشکل خواهد شد و آموزش درست و دقیقی صورت نخواهد گرفت. به بیانی دیگر به کار بردن مسائل مربوط به کاربردشناسی زبان و استفاده از عبارات نامرتبط و پیچیده، استعارات، طنز، کم یا اضافه گویی، کنایه و ...، در این سطح موجب خواهد شد که فراگیر به جای تمرکز بر یادگیری مفاهیم و کسب توانمندی برای یک ارتباط زبانی مناسب، بر نکاتی متمرکز شود، که در این سطح برای فراگیری آن‌ها ضرورتی نمی‌باشد. مهارت و تسلط افراد به زبان هدف و زبان‌های دیگر، در تولید و دریافت موفق مفاهیم کاربردشناسی، موثر است. بنابراین به کار بردن مفاهیم یاد شده در سطح مقدماتی - که متعلق به فراگیران مبتدی و کم مهارت است- نه تنها آموزش درستی از مفاهیم را در پی نخواهد داشت، بلکه در آموزش مهارت‌های ارتباطی زبانی نیز، اختلال ایجاد خواهد نمود.

اما در ارتباط با قاعده کمیّت، بر خلاف انتظار، سطح مقدماتی از درصد کمتری نسبت به سایر سطوح برخوردار است. پژوهشگر معتقد است که دلیل دست یافتن به چنین نتیجه‌ای، این نیست که نویسنده نسبت به این مسئله، توجه لازم را نداشته‌است، بلکه این نتیجه، حکایت از دقت و حساسیت نویسنده و تأکید وی بر فهم مطالب توسط خواننده دارد. با نگاهی گذرا به روش‌های آموزشی مربوط به تدریس زبان دوم، می‌توان تکرار و تمرین را در آموزش زبان، به خصوص در دوره‌ی مقدماتی، امری بدیهی و مهم یافت که این امر، در تعدادی از آن‌ها همانند شنیداری-گفتاری^۱ پررنگ‌تر می‌باشد. روش ارائه-تمرین-تولید^۲ در تدریس ساده‌ی زبان به خصوص در سطوح پایین و مقدماتی، هنوز به شکل گسترده‌ای در سراسر دنیا به کار می‌رود که تمرین و تکرار در این روش از اهمیت بالایی برخوردار است. درصد بالایی از عدم رعایت اصل کمیّت در این سطح، مربوط به توضیحات اضافه و تکرارهایی است که نویسنده در جمله‌ها لحاظ نموده، تا مطمئن باشد که خواننده‌ی مبتدی قادر به درک مطلب خواهد بود. از دید پژوهشگر این نکته حائز اهمیت بوده و نقطه‌ی قوت این سطح به حساب می‌آید.

بررسی داده‌ها در سطح میانی، بیانگر این مسئله است که تمامی قواعد نسبت به سطح پیشرفته کمتر رعایت شده‌اند که این نتیجه دور از انتظار می‌باشد. انتظار است عباراتی همچون، قابل نداره، به لطف شما،

1. Audio-Lingual Method (ALM)

2. Presentation, Practice and Product (PPP)

قدمتون روی چشم، خونه‌ی خودتونه، حالت خوبه؟ و بسیاری عبارات از این دست، بیشتر در جلد پنجم کتاب و دوره‌ی پیشرفته مشاهده گردد.

و در سطح پیشرفته، داده‌ها نشان می‌دهند که هر چهار قاعده بیشتر از سطح میانی رعایت شده‌است که نتیجه‌ای مطلوب و مورد انتظار است. در این سطح از فراگیران انتظار می‌رود که با مفاهیم زبانی آشنا و همچنین تا حدودی قادر به برقراری ارتباط باشند، بنابراین، به کار بردن مفاهیم کاربردشناسی در این مرحله بهتر و فراگیری آن آسان‌تر است. سن، جنسیت، شأن اجتماعی، و تجربه در جامعه‌ی ارتباطی، از فاکتورهای تولید و دریافت موفق مفاهیم کاربردشناسی به حساب می‌آیند. با عنایت به این که غالباً در سطح مقدماتی فراگیری زبان خارجی، سن فراگیران کمتر می‌باشد، و با افزایش سن، درک کاربردشناسی زبان، هم در زبان مادری^۱ و هم در زبان خارجی افزایش می‌یابد، لحاظ نمودن سیر صعودی در عدم رعایت قواعد در کتاب‌ها، بهتر و مقبول‌تر می‌باشد. در آموزش مفاهیم کاربردشناسی در زبان خارجی^۲، روند صعودی و پلکانی آموزش منطقی‌تر می‌باشد، چراکه هر چقدر سطح یادگیری بالاتر باشد، فراگیران ارتباطات زبانی بیشتری را تجربه نموده و این نکات را به خودی خود و در عمل شنیده و حتی گاهی به کاربرده‌اند بدون این که مفهوم آن را درک نمایند. تولید یا دریافت موفق مفاهیم کاربردشناسی به تجارب قبلی ما با گویشوران زبان هدف - که به کاربردشناسی مسلط هستند - ارتباط دارد. با توجه به این که توانش کاربردشناسی^۳ فراگیران به تدریج و همگام با آشنایی با زبان و آموزش مستقیم و غیرمستقیم، افزایش می‌یابد، انتظار می‌رود تا عدم رعایت اصول نیز به تدریج و از سطح مقدماتی به پیشرفته افزایش داشته‌باشد. روند صعودی آموزش مفاهیم کاربردشناسی، در دو سطح مقدماتی و پیشرفته به خوبی رعایت شده‌است، اما در سطح میانی با سیر نزولی مواجه هستیم. نمودار سینوسی عدم رعایت اصول، و به طبع آن عدم رعایت انسجام در آموزش مفاهیم کاربردشناسی، یادگیری فراگیران را با دشواری مواجه می‌سازد. ساختارگرایان بر این باورند که انسان نمی‌تواند مفهوم جدید و ناشناخته‌ای را بیاموزد، مگر آن که بتواند زنجیروار، آن را با دانش پیشین خود که در ذهن دارد و از تجربیات واقعی او به دست آمده، پیوند دهد. در حقیقت بدون شناخت قبلی، درک غیرممکن است. فراگیرانی که اطلاعات کافی ندارند، در فهم مطالب جدید با سختی روبه‌رو می‌شوند. همه‌ی ما چه به عنوان یک کودک نوپا و چه یک انسان صدساله، دانش‌های مختلفی را از گذشته داریم - آگاهانه یا ناخودآگاه - که آن‌ها را برای اتصال اطلاعات قدیمی به جدید استفاده می‌کنیم. دانش پیشین، یک عنصر اساسی در یادگیری است و نقش کلیدی را در درک و فهم مطالب دارد، زیرا به ما کمک می‌کند تا ایده‌ها و تجربیات جدید را درک کنیم.

^۱. mother tongue

^۲. foreign language

^۳. Pragmatic competence

علت این نمودار سینوسی را می‌توان در فاصله‌ی موجود میان آگاهی واقعی و آگاهی آرمانی که گلدمن از آن سخن می‌گوید، جستجو کرد. وی معتقد است که نویسنده به بیشینه‌ی آگاهی ممکن خواننده، اطمینان می‌کند و بر اساس آن بیشینه‌ی آگاهی ممکن است که، ارتباط میان نویسنده و خواننده شکل می‌گیرد (Goldman, 2003) فاصله‌ای که از آن یاد شد، برای یک زبان‌آموز خارجی، غریب است و اعتماد نویسنده به بیشینه‌ی آگاهی ممکن خواننده، تا جایی است که ارتباط لازم میان نویسنده و خواننده خدشه‌دار می‌گردد. ارتباط پویا، زمانی شکل می‌پذیرد که فاصله‌ی میان آگاهی آرمانی و بالقوه به حداقل ممکن برسد. مجموعه‌ی بررسی شده، یک مجموعه‌ی آموزشی است و در کتاب آموزشی این بیشینه‌ی آگاهی ممکن وجود ندارد یا در حداقل ممکن دیده می‌شود. غالب اطلاعات یک زبان‌آموز خارجی، منحصر به اطلاعاتی است که از کتاب‌های قبلی فراگرفته است - نه بیشتر - در نتیجه این امر از توان خواننده فراتر و او را از درک شایسته‌ی مطالب باز می‌دارد.

پیشنهاد می‌شود نگارندگان کتاب‌ها - به‌ویژه کتب آموزشی زبان خارجی - با رعایت بیشتر اصول گرایس و کاربردشناسی زبان در مکالمه‌ها، زمینه‌ی مناسب و لازم را برای فهم آسان مطالب توسط زبان‌آموز، فراهم نمایند.

فهرست منابع:

- احدی، حوریه و صفارمقدم، احمد. (۱۳۹۴). رویکردهای عمده در آموزش خواندن و نقش آن‌ها در «آموزش نوین زبان فارسی»، مجله‌ی زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان، سال هفتم، شماره‌ی ۱۳، صص: ۶۲ - ۸۸.
- الهی پناه، تمنّا. (۱۳۹۷). بررسی اصول گرایس در کتاب آموزش نوین زبان فارسی (پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد)، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.
- چندلر، دانیل. (۱۳۸۶). میانی‌نشانه‌شناسی. ترجمه‌ی مهدی پارسا، تهران: سوره‌ی مهر.
- سلطان احمدی، زهرا. (۱۳۹۴). تحلیل متون آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان در سطح مقدماتی بر مبنای نظریه‌ی یادگیری زبان بنیاد هلییدی (پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد). دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.
- سند نقشه‌ی جامع علمی کشور (۱۳۸۹).
- شعبانی، حسن. (۱۳۸۶). مهارت‌های آموزشی و پرورشی، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- فرشیدورد، خسرو. (۱۳۹۲). دستور مفصل امروز، تهران: سخن.
- قبول، احسان. (۱۳۹۶). آموزش نوین زبان فارسی جلد پنج (دوره‌ی پیشرفته)، مشهد: احسان قبول.
- قبول، احسان. (۱۳۹۶). آموزش نوین زبان فارسی جلد چهار (دوره‌ی میانی)، مشهد: احسان قبول.
- قبول، احسان. (۱۳۹۶). آموزش نوین زبان فارسی جلد دو (دوره‌ی آغازین)، مشهد: احسان قبول.
- قبول، احسان. (۱۳۹۶). آموزش نوین زبان فارسی جلد سه (دوره‌ی میانی)، مشهد: احسان قبول.
- قبول، احسان. (۱۳۹۶). آموزش نوین زبان فارسی جلد یک (دوره‌ی آغازین)، مشهد: احسان قبول.

- گلدمن، لوسین. (۱۳۸۲). *جامعه‌شناسی ادبیات (دفاع از جامعه‌شناسی رمان)*، ترجمه‌ی محمدجعفر پوینده، تهران: چشمه.
- محمدنژاد، یوسف و الهیان، لیلا. (۱۳۹۷). تحلیل فرایندهای کتاب‌های آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان: مطالعه‌ی موردی رویکرد نقش‌گرای نظام‌مند، *پژوهش‌نامه‌ی آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان*، شماره‌ی ۱۴، صص: ۳۸-۱۷.
- مهدی زاده، بتول و نعمت زاده، شهین. (۱۳۹۵). میزان به‌کارگیری اصول گرایس در انشای دانش‌آموزان پایه‌ی هشتم، *فصلنامه‌ی مطالعات برنامه‌ی درسی ایران*، شماره ۴۲، صص: ۳۱-۵۲.
- مهدی‌نژاد، علیرضا. (۱۳۹۸). بررسی مؤلفه‌های هویت ایرانی-اسلامی در کتاب‌های آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان شهر مشهد (پایان‌نامه کارشناسی ارشد)، فردوسی، مشهد، ایران.
- نوریان، محمد. (۱۳۸۷). بررسی چگونگی به‌کارگیری اصل تأکید در طراحی تصاویر کتاب‌های درسی پایه‌ی دوم و پنجم دوره‌ی ابتدایی، *فصلنامه‌ی اندیشه‌های نوین تربیتی*، شماره‌ی ۳، صص: ۱۲۷-۱۴۴.
- وندایک، تئون‌ای. (۱۳۸۹). *مطالعاتی در تحلیل گفتمان*، ترجمه‌ی مهران مهاجر و محمد نبوی، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.

References:

- Ahadi, H. & Saffarmoghaddam, A. (2016). Major approaches to reading education and their role in "Modern Persian Language Education", *Khorasan Journal of Linguistics and Dialects*, Seventh year, page 62-88. [In Persian]
- Amianna, J. N. R. P., & Putranti, A. (2017). Humorous Situations Created by Violations and Floutings of Conversational Maxims in a Situation Comedy Entitled How I Met Your Mother. *Journal of Language and Literature*, 17(1), 97-107.
- Ariani, S., & Arifin, M. B. & Noertjahjo, Ester (2017). Analysis of flouting and violating towards maxim of quality in MY SISTER'S KEEPER novel. *Journal of Ilmu Budaya*, page 193-206.
- Asada, K., Itakura, S., Moriguchi, Y., & Okanda, M. (2014). Understanding violations of Gricean maxims in preschoolers and adults. *Jurnal of frontiers in psychology*, volume 6, page 1-7.
- Chadafi, M. (2014). *The floats of Grice's conversational maxims in "1001 JOKES" humor book by Richard Wiseman (M.A.)*. Surakarta, Muhammadiyah, Indonesia.
- Chruczczewski, P.P, "Grice, Herbert Paul" (2006). *Encyclopedia of Language & Linguistics*, London, second edition, Elsevier Ltd.
- Comprehensive Scientific Map of Iran, (2011). [In Persian]
- Elahipanah, T. (2019). *The study of Gricean Maxims in "Amoozesh e Novin e Zaban e Farsi Textbook"* (M.A.). Semnan, Semnan, Iran. [In Persian]
- Farshidvard, K. (2013). *Today's detailed grammar (aka "Dastoor e Mofassal e Emrooz")*, Tehran: Sokhan. [In Persian]
- Ghahool, E. (2017). *Modern Persian Language Training, vols. 1-5. (aka "Amoozesh e Novin e Zaban e Farsi Textbook")*. [In Persian]

- Goldmann, L.** (2003). *Sociology of literature (Towards a sociology of the novel)*, Trans. Mohammad ga'far Pooyandeh, Tehran: Cheshmeh. [In Persian]
- Grice, H. P.** (1975). "Logic and conversation, in P. Cole; J.L.Morgan" (eds.) *Syntax and semantics: Speech acts*: Academic Press, New York, page 58-85.
- Grice, P.** (1989). *Studies in the Way of Words*. Cambridge: HarvardUniversity Press.
- Harmer, j.** (2008). *How to teach English*, Longman, Harlow.
- Lindblom, K.** (2009). *Cooperative Principle* in J.L. Mey (Ed.). *Concise Encyclopedia of Pragmatics*, London: Elsevier Ltd.
- Mehdizadeh, B., & Nematzadeh., Sh.** (2016). Application of Grice's Maxims in Essay Writing for Eighth Graders, *Iranian Curriculum Studies Quarterly*, No.42, page 31-52. [In Persian]
- Mehdinejad, A.** (2019). *Investigating the Components of Iranian-Islamic Identity in Persian-language Books for Non-Persian Speakers in Mashhad* (M. A.). Ferdosi, Mashhad, Iran. [In Persian]
- Mooney, A.** (2004). Cooperative violation and making sense. *Journal of pragmatics*, No. 36 ,page 899-920.
- Mohammadnezhad, Y. & Elahian, L.** (2017). Exploring the representation of processes in Persian language learning textbooks: A case study based on systemic functional linguistics, *Journal of Teaching Persian to Speakers of Other Languages*, No. 14. [In Persian]
- Nooriyan, M.** (2009). Investigating How to Apply the Principle of Emphasis in Designing Secondary and Fifth Grade Textbook Images, *The Quarterly Journal of Modern Educational Thoughts*, No. 3, page 127-144.
- Soltan Ahmadi, Z.** (2015). *Analysis of Persian textbooks for foreign learners in elementary level based on Halliady's language – based theory of learning*. Semnan, Semnan, Iran. [In Persian]
- Thomas, J.** (1995) *Meaning in Interaction: an Introduction to Pragmatics*, New York: Longman.
- Van Dijk, T.** (2011). *Studies in Discourse Analysis*, Trans. Mehran Mohajer & Mohammad Nabavi, Tehran: Center for Media Studies and Research. [In Persian]
- Yule, G.** (1996). *Pragmatics*, Oxford:Oxford University Press.

منابع اینترنتی و لوح فشرده: آموزش نوین زبان فارسی، جلد ۱-۵ (۱۳۹۶)، مشهد، مرکز بین‌المللی آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان (لوح فشرده).